

שלא יעלו בחומה

1) תלמוד בבל מסכת כתובות דף קיא עמוד א

ת"ר: ליעלם ידור אדם בא"י אף בעיר שרובה עובדי כוכבים, ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל הדר בארץ ישראל - דומה כמו שיש לו אלה, וכל הדר בחוצה הארץ - דומה כמו שאין לו אלה, שנא: (ויקרא כ"ה) לתת לכם את הארץ כנעו להיות לכם לאלהם, וכל שאינו דר בארץ אין לו אלה? אלא לומר לך: כל הדר בחו"ל - כאילו עובד בעבודת כוכבים; וכן בדוד הוא אומר: (שםואל א' כ"ז) כי גרשוני היום מהסתפק בנחالت ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים, וכי מי אמר לך לך עבד אלהים אחרים? אלא לומר לך: כל הדר בחו"ל - כאילו עובד בעבודת כוכבים. ר' זירא הוה קמישתמייט מיניה דרב יהודה, דבעא למיסק לארץ ישראל, ואמר רב יהודה: כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, שנאמר: (ירמיהו כ"ז) בבליה יבואו ושם יהיה עד יום פקדי אתם נאם ה'. ורבי זירא? ההוא בכל שרת כתיב. ורב יהודה? כתיב קרא אחרינו: (שיר השירים ב') השבעתי אתכם בנות ירושלים בצלבות או באילות השדה וגוו. ורבי זירא? ההוא שלא יעלו ישראל בחומה. ורב יהודה? השבעתי אחרינו כתיב. ורבי זירא? ההוא מביע לייה לכדרבי יוסי ברבי חנינה, דאמ' ג' שבאות הללו למה? אחת, שלא יעלו ישראל בחומה; ואחת, שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימודו באומות העולם; ואחת, שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישתעبدو בהן בישראל יותר מזאי.

2) רש"י מסכת כתובות דף קיא עמוד א

שלא יעלו בחומה - יחד ביד חזקה

3) מגילת אסתר על רמב"ן שכחת העשין - מצוה לרביית

נראה לי כי מה שלא מנהה הרב הוא לפि שמצות ירושת הארץ ושיבתנה לא נהגה רק ביום משה ויהושע ודוד וכל זמן שלא גלו מארצם אבל אחר שגלו מעל אדמות אין מצוה זו ונוהגת לדורות עד עת בוא המשיח, כי אדרבא נצטווינו לפי מה שאמרו בסוף כתובות (דף קי"א) שלא נמרוד באומות לckett לככובש את הארץ בחזקה והוכחו מפסיק השבעתי אתכם בנות ירושלים וגוו, ודרשו בו שלא יעלו ישראל בחומה. ומה שאמר הרמב"ן שהחכמים אמרו כי כבוש הארץ היא מלחות מצוה, זהו כאשר לא נהיה משועבדים לאומות. ומה שאמר עוד שהחכמים הפליגו בשבח דירת הארץ, זה דקאה בזמן שבית המקדש קיים אבל עכשו אין מצוה לדור בה, וכן פירשו התנוס' שם גבי הוא אמר לעלות, ועוד ראייה שאין בו מצוה ממנה שאמרו ג' כתם כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבליה יבואו ושם יהיה, ואם היה מצוה בדירתה א"י בכל הזמן אין יבא אחר משה לסתור את דבריו והוא איןنبي רשייא לחיש דבר מעתה וכ"ש לשטור. והמאמר שהבאי מספרי שבכו וקראו המקרא הזה וירושתת וישבת בה, נ"ל שעל שלא היה בידם לקיים מקרא זה לפי שהיתה הבית חרב היו בוכים והראייה ממה שקרו עת בגידיהם שנראה שעל החרבן היו מתאבלים, שאם מצוה זו הייתה נוהגת גם לאחר החרבן למה בכו וקרו עת בגידיהם והלא גם עתה היו יכולים לקיימה, לכך נאמר שבודאי מצוה זו אינה נוהגת אחר חורבן הבית שיבנה במחאה בימינו אמן

4) אהבת יהונתן - הפטרת ואתחנן

ויבנו גם מה דכתיב השבעתי אתכם בנות ירושלים בצלבות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפש ותחפש הוא כינוי לנקייה בת"ז המשמשת כנודע וזה פירושו דכנסת ישראל צוחה באלה ובשבועה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה נגד קיבוץ ישראלי באם שהכל נודע ויחדיו לילך לירושלים וכל האומות מסכניםים אפ"ה צוחה שחילילה שתלך שמה כי הקץ סתום ואולי אין עתה הזמן האמתי רק עת רצון לפי שעה והיום או מחר יחתאו ומוכרכים לגלוות עם שנית ח'ז' ואחרון קשה מן הראשון ...

5) ש"ת אבני נור חלק י"ד סימן תנז

א) דבר מה שכתבתי באות נ"ז שאם יותן רשות לכלום לעלות לא יהיו שבועה דרש"י פירש בחומה יחד ביד חזקה ואם ברשות אין זה ביד חזקה וכובדו העיר שבספר אהבת יהונתן כתוב דאפי' ברשות אסור. דברי דרשתם. ואלף כיוצאה בהם לא ייזוז דברי רש"י ממקומם. והגאון מוהרץ"ל בעצמו לדינא לא הי זו מפירש"י.

6) ויואל משה מאמר שלש שבועות ס' ט"ז

והנה באבני נור יו"ד סי' תנ"ג דחיה בשתי ידים את דברי השואל מספר אהבת יוחנן דאפילו ברשות כל העמים חלה השבעה שלא לעלות לא"י יחד וכל ראייתו אינו אלא מלשון רשי"ז"ל שכתב ביד חזקה ואם הוא ברשות אין זה ביד חזקה וע"כ כתוב שא"א לאוז מפירש"י ז"ל ואני תמה והאיך בנה ע"ז יסוד גדול כ"כ על הלשון שאם הוא ברשות א"א לומר בלשון יד חזקה לדחות עלי"ז דברי הגאון ז"ל באהבת יהונתן ראשית הרוי מקרה מלא בסוף פ' שמות כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו ופירש"י ז"ל ביד

חזקת ישלחם מפני ידי החזקה שתוחזק עליו וביד חזקה יגרשם על קרhom של ישראל וכיה"א ותוחזק מצרים על העם למהר לשלחם ופי' שם המזרחי והג"א דמשום הני פירש"י רישא ذקרה ביד חזקה ישלחם על ידו החזקה של הקב"ה ולא על של פרעה כי ידו חזקה של פרעה הוא בסיפא ذקרה ذקאמר ביד חזקה יגרשם והרי שנקט הכתוב לשון ביד חזקה מה ששלח אז פרעה את ישראל ממצרים ואמר הכתוב שהי' זה ביד חזקה של פרעה אף כי ודאי פרעה לא עשה שום מלחמה או אינו כפי' נגד ישראל שהרי אדרבא קרא אותן והתangen לפניהם מרובה שימהרו לצאת ובמדרשו תנוחמא עה"כ ויקרא למשה ולהארון וגוי' קומו צאו למה בא הוא ועבדיו שבשעה שא"ל פרעה אל תוסיף עוד ראות פני אל משה כן דברת לא אוסיף עוד ראות פניך ולא נמצא مكان עד שירדו כל עבדיך אלה אליו והשתחוו לי לאמור צא אתה וכל העם וגוי' וחילך משה כבוד למלכות שלא אמר לו אתה וכל עבדיך וכעין זה הוא בגמרא זבחים ק"ב ומביאו ברש"י ז"ל פרשת בא במקומו ובמדרשו יליקוט עה"כ קומו צאו מלמד שהי' פרעה דופק על פתחן של משה ואחרון אל הא שוטה בלילה אנו יוצאים אמר להם המתו כל מצרים אמרו לו מבקש אתה לצלות את המכחה זו ממק' אמרו הרי אתם בתשوطכם הרוי אתם עבדיו של הקב"ה התחליל פרעה צוחה לשעבר היוites עבדי אבל עכשיו הרי אתם בני חורין הרי אתם בתשوطכם וכו' וברכתם גם אותו התפללו עלי כדי שתכללה ממוני הפורעניות ותוחזק מצרים על העם שהיו מבהילין וטורודין אותן לצתת ע"כ הא Hari בדור שלא כי' אצט פרעה שום כפי' או יד חזקה ממנה על ישראל אלא צוחה הרי אתם בתשوطכם ונכנעו בהשתחווי והכנה מרובה לפני משה ואחרון וע"כ שמה שאמרו שהיה מבהילין וטורודין אותן לצתת אין זה אלא בהלה של תחנונים עצומים ורוב דבריהם ובמכללתם פרשת בשלה איתנא כשאמרו האוקטוריין שליח עם פרעה ביום הרביעי הגיע פרוזימיא שלכם להזור למצרים שנאמר דרך שלוש ימים אמרו להם ישראל כשייצאו בראשות פרעה יצאו שנאמר ממחרת כפסח יצאו בני' ביד רמה ולא אמר שכפה אותן לצתת אלא שהי' בראשות ואעפ"י' קראו הכתוב ביד חזקה וצריך לומר ע"כ דבכל מה שהאדם מפיצר ותוחזק כן אם על ידי תחנונים מרובים וכן על ידי פעולות אחרות שיש בהן תוחזקות נקרא יד חזקה... וочек'ל אמרו אם עליות כחומה דקאי על עלי' מרובה כי אם העלי' מרובה יותר יש בזו עני של תוחזקות ודומה לחומה אף אם הוא בראשות וכן הוא הלשון של יד חזקה דקאי גם על התוחזקות של עלי' מרובה ודמי לחומה

(7) רשי' מסכת סוטה זט לו עמוד א

לייעשות להם נס - לעלות בזרוע ולא יהיה משתעבדים למלכות אלא שגרם חטאם של ישראל בימי בית ראשון ונגזר עליהם שלא יעלו אלא בראשות כדכתייב מי בכם מכל עמו (ערזא א).

(8) שיטה מקובצת מסכת כתובות זט קי"א ע"א

וזל תלמידי הרשב"א ז"ל השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי וגוי' ההוא נכסת ישראל ذקאמר לאותות העולם אחר שהשביע הקב"ה את אומות העולם שלא ישתעבדו בו' וקרוי להו בנות ירושלים על שם שם עכשו בירושלים וה"ק לא תשתעבדו בהם יותר מידי כדי שתתגרמו לי לעורר לי אהבתם שלא בזמנה שהקב"ה אין יכול לראות צרה גדולה לישראל שלא יושיעם כדאמריו בעלמא כשהגיע זמנם ליגאל הקב"ה מעמיד עליהם מלך שגורתו כהמן ומחיזין למוטב ומיד הם נגאלין ע"כ

(9) שות הרשב"ש ט' ב'

אין ספק שהדירה בא"י היא מצוה גדולה בכל זמן בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, וא"ז הרמב"ן ז"ל מנה אותה מכלל מצות עשה כמו שנאמר וירושתם אותה ויישבתם בה, וכן היא דעת א"ה הרשב"ץ ז"ל בספר זוהר הרקיע שחבר. ואף לדברי הר"מ ז"ל שלא מנאיה מכלל מצות עשה, מ"מ אם אינה מצוה נמנית היא מצוה מדרבנן, וזה מזולת תועלות אחרות נMSCות לישוב בה. אמנים מצוה זו אינה מצוה כוללת לכל ישראל בגולות החל הזה, אבל היא נמנעת כלל כשה"ל בגמרה כתובות פרק האחרון שהוא מכלל שבועות שהשביע הקדוש ב"ה את ישראל לא ימיהרו את הקץ ושלא יעל בחזמה, וצא וראה בני אפרים מה קרה להם שמהרו את הקץ. אמנים מצוה היא על כל יחיד לעלות לדור שם אלא שמצוה זו אם יש דברים מונעים איינו מחוויב לעלות, שהרי אף הדרים שם יוכלים הם לצא את לישא אשר וללמוד תורה כמו שהזכירו חז"ל, וכן שביארתני בארכוה בקונטורי' כ"ש אם הוא רוצה לעלות והאשה אינה רוצה ויצטרך לגרש ואולי לא ימצא שם אשה או ימצא ובדים יקרים כמנาง הימים, וכן אם לו בנים ולא יכול להוליכם וויתרים את גוזלי ולא ימצא שם ללימוד תורה ובוח"ל ימצא כפי' שכלו, וכן אם יש לו מחיה בח"ל ובארץ לא ימצא ערך מחיתו, או לא יהיה לו נכסים לעלות ויצטרך לשאול מהבריות לא חייבותו תורה ולא חייבותו חכמים שיעלה לארץ וישאל על הפתחים בהוצאה מרובה צו, וכ"ש אם סכנות בדרכים.

כל אלו הדברים או מקצתן מנעו הרבה גדולים שלא לעלות, ואף על פי שיש קצת שאין מביטין לזה אין ב"ד מצויין להפרישם.